

22.6.2021

EOAK/3400/2021

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Kristiina Kouros

LASTENSUOJELUN ASIAKKUUDEN SIIRTO KUNNASTA TOISEEN

1 OMA ALOITE

Otin omana aloitteenani tutkittavaksi X:n kaupungin menettelyn lastensuojelun asiakkuuden siirrossa Y:n kuntaan.

Taustatietoja

Asiassa on kyse noin 9-vuotiaan lapsen asiakkuudesta. Lapsen kotikunta on ollut X:n kaupungissa koko hänen elämänsä ajan, ja hän on ollut kaupungin lastensuojelun asiakas noin 8 vuotta. Lapsi on ollut sijoitettuna samassa perheessä koko lastensuojelun asiakkuuden ajan. Lapsen huostaanottoa ei ole lapsen biologisten vanhempien hakemuksesta huolimatta purettu lapsen perhehoitajiin kohdistuneen vahvan kiintymyssuhteen perusteella. Asiasta on korkeimman hallinto-oikeuden päätös vuodelta 2017. Lapsen biologiset vanhemmat olivat hakeneet huostaanoton purkamista uudelleen, sekä vaihtoehtoisesti sijaishuoltopaikan muuttamista. X:n kaupungin lastensuojelu oli päättänyt muuttaa lapsen sijaishuoltopaikkaa keväällä 2020, koska lastensuojelun näkemyksen mukaan lastensuojelu, lapsen biologiset vanhemmat ja perhehoitajat eivät ole kyenneet vuosia jatkuneista yrityksistä huolimatta lastensuojelulain 52 §:n tarkoittamaan yhteistyöhön. Itä-Suomen hallinto-oikeuden 24.3.2021 antaman päätöksen mukaan päätös sijaishuoltopaikan muuttamisesta tuli panna täytäntöön välittömästi, mutta ratkaisun mukaan lastensuojelun tulee erikseen selvittää ja harkinta, mikä on lapsen edun mukainen sijaishuoltopaikka pidemmällä ajalla. X:n kaupunki siirsi asiakkuuden välittömästi hallinto-oikeuden päätöksen jälkeen Y:n kunnalle.

2 SELVITYS

Asiassa hankittiin selvitys X:n kaupungin ja Y:n kunnan sosiaalitoimilta. Käytettävissä on lisäksi ollut samaa lastensuojelun asiakasta koskevat asiakirjat koko hänen asiakkuutensa ajalta.

3 RATKAISU

Näkemykseni mukaan asiakkuuden siirrossa on toimittu virheellisesti.

Perustelen ratkaisuani seuraavasti.

3.1 Keskeiset oikeussäännöt

Lastensuojelulain (88/2019) 16 §:n 1 momentin mukaan lastensuojelun järjestämisestä vastaa lapsen tai nuoren kotikunta.

Säännöksen 3 momentin mukaan kunnat voivat sopia lastensuojelun järjestämisestä toisin kuin tässä pykälässä säädetään, jos se on lapsen edun mukaista.

Kuntalain (410/2015) 54 §:n 1 momentin mukaan kunnalle, kuntayhtymälle tai sen viranomaiselle laissa säädetty tehtävä, jossa toimivaltaa voidaan siirtää viranhaltijalle, voidaan sopimuksella antaa virkavastuulla toisen kunnan tai kuntayhtymän viranhaltijan hoidettavaksi.

Säädöksen 2 momentin mukaan sopimukseen on otettava tarpeelliset määräykset ainakin tehtävän sisällöstä, tehtävän hoidon seurannasta, kustannusten perusteista ja jakautumisesta sekä sopimuksen voimassaolosta ja irtisanomisesta.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 22 §:n 1 momentin mukaan sosiaalihuollon viranomaisella on oikeus saada laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi tarpeellista virka-apua muilta viranomaisilta.

Säädöksen 2 momentin mukaan virka-avun antajan tulee salassapitovelvollisuuden estämättä ilmaista sosiaalihuollon viranomaiselle virka-aputehtävän edellyttämät tiedot.

3.2 Asiassa saatu selvitys

Lastensuojelun asiakkuuden siirto tehtiin asiassa X:n sosiaalihuollon palvelualuepäällikkö A:n 25.3.2021 Y:n kunnalle tekemällä seuraavan sisältöisellä virka-apupyynnöllä.

VIRKA-APUPYYNTÖ

laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000/812) § 22

Pyydän virka-apua X:n kaupungin perusturvalautakunnan huostassa olevan lapsen, [LAPSEN NIMI JA HENKILÖTUNNUS POISTETTU], asiassa siten, että [LAPSEN NIMI] asian hoitaminen ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävät siirtyvät Y:n kunnan sosiaalitoimen hoidettaviksi.

[LAPSEN NIMI] on ollut sijoitettuna kodin ulkopuolelle kesäkuusta 2013 alkaen, hän asuu perhehoitajiensa kanssa X:n kaupungissa. Itä-Suomen hallinto-oikeus on antanut 24.3.2021 päätöksen koskien [LAPSEN NIMI] huostassapidon lopettamista, yhteydenpidon rajoittamista ja sijaishuoltopaikan muuttamista.

X:n kaupungin lastensuojelun ja [LAPSEN NIMI] perhehoitajien välinen yhteistyö on ollut vuosien ajan haasteellista.

[LAPSEN NIMI] kokonaistilanteen arvioimiseksi ja jatkotyöskentelyn onnistumiseksi näemme tarkoituksenmukaiseksi siirtää [LAPSEN NIMI] asian hoito tässä kohtaa toisaalle.

Luovutamme edellä mainitun Itä-Suomen hallinto-oikeuden päätöksen sekä muut tarvittavat asiakirjat käyttöönnne, mikäli asian siirto hoidettavaksenne onnistuu esitetyllä tavalla.

Y:n kunnan perusturvajohtajan lausunnon (20.5.2021) mukaan toimivalta lapsen asioissa siirtyi kokonaisuudessaan tämän virka-apupyynnön johdosta Y:n kuntaan 26.3.2021 alkaen ”niin kauan, kunnes virka-apupyöntö perutaan”. Virkavastuu ei lausunnon mukaan voi jakautua. Lapsen lastensuojelussa syntyneet kustannukset Y:n kunta laskuttaa lausunnon mukaan X:n kaupungilta vuosittain.

X:n kaupungin sosiaali- ja terveystoimintajohtajan viranhaltijapäätöksessä 30.3.2021 todetaan, että lapsen asiakkuus siirtyy Y:n kunnalle, mutta kustannuksista vastaa edelleen X:n kaupunki. Edelleen päätöksessä todetaan, että X:n kaupunki luovuttaa lasta koskevat asiakirjat Y:n kunnalle. Päätöksen perusteluna on viittaus sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 22 §:n 1 momenttiin. Päätös ei sisällä muita perusteluja.

X:n kaupungin sosiaali- ja terveystoimintajohtajan selvityksessä (11.5.2021) todetaan, ettei sopimusta mietitty irtisanottavaksi, koska ajatuksena oli, että Y:n kunta hoitaisi asiaa toistaiseksi.

3.3 Arvioni

Lastensuojelun järjestämistä vastuussa lähtökohtana on se, että kunta järjestää lastensuojelun palvelut kunnan asukkaille. Lastensuojelulain esitöissä (HE 252/2006 vp) lain 16 §:n 3 momentin mahdollisuus tästä pääsäännöstä poikkeamiseen kytkeytyy esimerkiksi sellaisiin tilanteisiin, joissa lapsen useista muutoista johtuen lastensuojelupalveluiden järjestäminen lapsen kotikunnassa ei olisi lapsen kannalta paras vaihtoehto.

Totean, että lapsen kotikunnan lastensuojelulle kuuluu lähtökohtaisesti järjestää tarvittavat ja riittävät palvelut ja tukitoimet, joilla voidaan ratkaista lastensuojelun asiakkuuteen liittyvät mahdolliset yhteistyön haasteet.

Kiinnitän huomiota siihen, että mikäli lastensuojelun järjestäminen lastensuojelulain pääsäännöstä poikkeavasti on lapsen edun mukainen ratkaisu, ja kunnat päättävät lastensuojelun järjestämisestä lastensuojelulain 16 §:n 3 momentin nojalla, tulee asiasta sopia kuntalain 54 §:n mukaisesti. Sopimukseen on tällöin otettava laissa edellytetyt tarpeelliset määräykset ainakin tehtävän sisällöstä, tehtävän hoidon seurannasta, kustannusten perusteista ja jakautumisesta sekä sopimuksen voimassaolosta ja irtisanomisesta.

Kiinnitän huomiota siihen, että lastensuojelun asiakkuutta tai lastensuojelun järjestämisvastuuta ei voida siirtää kunnasta toiseen virka-apua koskevan sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 22 §:n nojalla. Virka-apua koskeva säännös koskee sananmuotonsa mukaan toisilta viranomaisilta pyydettävää apua tietyn tehtävän suorittamiseksi. Lain esitöissä (HE 137/1999 vp) esimerkkeinä avustavista tahoista mainitaan muun muassa poliisi, terveydenhuolto, koulu tai toisen sosiaalihuollon yksikön henkilöstö.

Palvelupäällikön tekemä päätös asiassa on siten virheellinen.

Kiinnitän lisäksi huomiota siihen, että lastensuojelulain 16 §:n 3 momentin mukaan kunnat voivat sopia lastensuojelun järjestämisestä toisin, eli muussa kuin kotikunnassa, jos se on lapsen edun mukaista.

Virka-apupyynnöä koskevasta päätöksestä ei käy ilmi, että päätöstä tehtäessä olisi arvioitu, miten järjestämisvastuun siirtäminen vaikuttaa lapsen edun toteutumiseen.

Sitä, kuinka asiassa tehty asiakkuuden siirto toteuttaa kunnan lastensuojelun asiakkaana pitkään olleen lapsen etua, ei selvityksen mukaan ole harkittu ja arvioitu. Puuttuvan selvityksen vuoksi en siten ole jälkikäteen asiaa arvioidessani voinut vakuuttua siitä, että asiakkuuden siirto on ollut lapsen edun mukaista.

Saamani selvityksen perusteella Y:n kunnan lastensuojelulle on alkuvaiheessa siirretty vain pieni osa lapsen asiakirjoista. Katson, että tämä on saattanut vaarantaa lapsen edun toteutumisen.

Korostan, että tällaisen sopimuksen tekemisen tulee olla lapsen edun mukainen ratkaisu. Lapsen etu on asiassa erikseen harkittava ja arvioitava.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2 esittämäni käsityksen menettelyn virheellisyydestä X:n kaupungin ja Y:n kunnan tietoon.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Y:n kunnan sosiaalitoimille.

Pyydän X:n kaupunkia lapsen kotikuntana ilmoittamaan minulle 31.8.2021 mennessä toimenpiteistään tämän päätökseni.